1

Бях на пет, когато за пръв път видях някой да умира.

Господин Хайланд, учителят ми в детската градина, беше жизнерадостен пълен мъж, а съвършено кръглото му лице и лъскав скалп приличаха на луната. Един следобед седяхме с кръстосани крака на боцкащия килим, напълно погълнати от театралното превъплъщение на учителя ни в зайчето Питър. Помня месестите му бедра, които преливаха от ръба на дървеното детско столче. Лицето му бе по-червендалесто от обикновено, но кой не би се вълнувал от историите на Беатрикс Потър!

Вероятно за по-голям ефект, във вълнуващия миг, когато злият Макгрегър гони зайчето Питър и то се измъква от дрешката си с надеждата да му избяга, господин Хайланд неочаквано млъкна. Гледахме го и тръпнехме в нетърпеливо очакване, но вместо да продължи да разказва, учителят ни издаде подобен на хълцане звук и очите му се изцъклиха.

Сетне се стовари на пода като отсечена секвоя, а ние седяхме неподвижни и с ококорени очи и се чудехме дали любимият ни учител не преиграва, за да подсили ефекта на обичайния драматизъм, с който разказваше историите. Той обаче не помръдваше и дори не отваряше очи, и след няколко минути всички се паникьосаха и запищяха.

Всички освен мен.

Приближих господин Хайланд и чух последното издихание на дробовете му. Писъците проехтяха в коридора, другите учители се втурнаха в стаята, а аз седях до него и спокойно държах ръката му, докато и последната руменина на лицето му не избледня и не изчезна.

От училището препоръчаха да разговарям с психолог за „инцидента“, но тъй като родителите ми бяха твърде погълнати от себе си, не забелязаха съществени проблеми в поведението ми. Почерпиха ме със сладолед, потупаха ме по главата и с обяс-

нението, че съм била винаги малко странна, заключиха, че съм добре.

Общо взето, бях добре, но не спирах да се чудя какви ли биха били последните думи на господин Хайланд, ако не описваха лудориите на едно твърде непослушно зайче.

2

Не съм възнамерявала да водя статистика за починалите в ръцете ми през изминалите след „инцидента“ трийсет и една години, ала подсъзнанието ми се оказа старателен счетоводител. Не мога да не отбележа, че внушителната бройка на клиентите ми приближаваше *сто* и днес достигна *деветдесет и седем*.

Останах на Канал Стрийт, докато задните светлини на вана на погребалния дом изчезнаха сред потока от коли. Почувствах се като предал щафетата състезател. Моята работа бе дотук.

Сред пàрите на газовете от минаващите коли и острата миризма на сушена риба и тамаринд лъхът на смъртта бе все още в ноздрите ми. Нямам предвид мириса на разлагащо се тяло, тъй като аз седя до умиращите само докато витаят на прага между този и онзи свят. Става дума за един друг, отличителен мирис, който съпровожда задаващата се смърт. Трудно е да го опиша, но мога да го сравня с неусетното преминаване на лятото в есен, когато въздухът е различен, ала не знаеш защо. В резултат от дългогодишната ми работа като дула, която изпраща умиращите в последния им час, разпознавам безпогрешно този мирис. Винаги знам кога човекът е готов да си отиде и съобщавам на близките около леглото, че е дошъл моментът да се сбогуват.

Днес нямаше близки. Ще се учудите, ако ви кажа колко често се случва това. Ако не беше моето присъствие, поне половината

от споменатите деветдесет и седем души щяха да издъхнат сами. Ню Йорк има почти девет милиона жители, но те са самотни и изпълнени със съжаления. Моята работа е да им помогна, така че последните им мигове да не са толкова сиротни.

Преди месец социалните служби ме потърсиха за поредния ми клиент – Гийермо. Предупредиха ме, че бил доста огорчен и гневен. Това не ме притесняваше, тъй като обикновено означаваше, че човекът се чувства уплашен, необичан и самотен.

Първите няколко пъти той почти не ме забеляза, но аз не се засегнах. Закъснях за четвъртото си посещение, тъй като неволно се заключих у дома, и когато най-сетне седнах до стария Гийермо, забелязах сълзите в очите му.

– Мислех, че няма да дойдеш – каза той с примиреното отчаяние на забравено дете.

– Обещах ти, че това няма да се случи – уверих го аз и стиснах кокалестата му ръка.

Винаги спазвам обещанията си. Да изпроводя някого в последните дни от живота му е чест за мен – особено ако съм единственият човек, за когото се е хванал...

***

Снежинките хвърчаха като пощурели, докато вървях от тясното студио на Гийермо в Китайския квартал към къщи. Можех да взема автобуса, но винаги ми се е струвало непочтено да се влея в рутината на живота минути след като някой го е напуснал.

Беше ми приятно да усещам как ледените вятър хапе бузите ми и да наблюдавам как облачето пара се появява от устата ми и бързо се стопява. Нямаше съмнение, че съм все още жива, все още тук.

Макар да бях чест свидетел на появата на смъртта, тя неизменно ме озадачаваше. Един човек е бил на земята и изведнъж го няма. Къде е отишъл? Не знам... Колкото до духовната страна, аз съм почти агностик и това ми помага да приемам различните вероизповедания на клиентите ми. Надявах се, че където и да беше отишъл, Гийермо бе напуснал този свят без горчивина. Наблюденията ми показваха, че той не беше в много добри отно-

шения с Бог. Над леглото му, обкръжен от пожълтелия, олющен тапет, висеше малък дървен кръст. Гийермо почти винаги лежеше с гръб към кръста и не задържаше очите си върху него в търсене на утеха, но се случваше да го погледне крадешком, сякаш избягваше да срещне проникващия взор на Всевишния.

През трите седмици с Гийермо опознах жилището му до най-малките детайли. Дебелият слой мръсотия на единствения прозорец, който приглушаваше дневната светлина и създаваше подобаващо мрачна атмосфера, пронизителното скърцане на пружините на разпадащото се легло, докато Гийермо се въртеше в търсене на удобно място, идващият отникъде и отвсякъде вледеняващ костите мраз, оскъдната кухненска посуда от една чаша, една паница и една чиния – всичко това бе доказателство за един самотен живот.

През трите седмици двамата разменихме не повече от десет изречения. Не се нуждаехме от повече приказки. Винаги оставях клиентите си да преценят дали да прекарат последните си дни в споделяне, или да се отдадат на мълчание. Не беше необходимо да ми казват какво предпочитат, защото го предусещах. Работата ми е да присъствам тихо и спокойно, оставяйки им пространство, за да се ориентират в последните скъпоценни мигове на този свят.

Най-важното е да не пренебрегваш чуждата болка – не само физическите страдания на измъченото тяло, но и емоционалните терзания за пропуснатите шансове за по-добър живот. Предоставянето на възможността да бъдеш *видян* в миговете, когато си най-уязвим, е по-изцеляващо от всичките думи на света. Привилегия е да правя точно това – да гледам клиентите си в очите, отдавайки дължимото на болката им и на правото ѝ да съществува с цялата си сила. Правя го и и когато сърцето ми се къса от мъка.

***

След студа в жилището на Гийермо топлината на апартамента ми бе почти задушаваща. Метнах двуредното си вълнено палто върху купчината зимни дрехи на закачалката до вратата, но тя възропта и го захвърли на пода. Казах си, че ще го вдигна по-къс-

но – имах този навик и с всеки изминал ден домът ми ставаше все по-разхвърлян.

Истината е, че не всичко в хаоса бе мое. Наследих двустайния апартамент със завидно местоположение след смъртта на дядо, който ме беше вписал в договора за наем още от дете – хитър ход срещу бюрократичните попълзновения на нюйоркските агенции за недвижими имоти, така че да не могат да ме лишат от законното право да живея в жилище с контролиран наем. Цели седемнайсет години аз и дядо споделяхме апартамента на третия етаж в сградата от кафяв камък, която изглеждаше занемарена в сравнение с лъскавите съседски къщи в Уест Вилидж. Дядо почина преди тринайсет години, но така и не намирах сили да прегледам нещата му и все някак набутвах между тях и моите вещи. Въпреки всекидневните ми срещи със смъртта живеех ден подир ден и не можех да приема, че дядо си е отишъл завинаги.

Тъгата често ни погажда номера – полъх на познат парфюм или илюзорно зърване на любимия човек сред тълпата, и всички възли, с които си успял да вържеш мъката от загубата му, се развързват.

Стиснах чашата с димящ „Ърл Грей“, за да стопля ръцете си, и застанах пред натъпканите с книги рафтове – учебници на дядо по биология, прашни атласи, романи за морски пътешествия. Между тях бяха и моите три, вече остарели, тетрадки, които изпъкваха заради надписите на гръбчетата им: СЪЖАЛЕНИЯ, СЪВЕТИ и ПРИЗНАНИЯ. В случай на пожар щях да спася домашните си любимци и тези три тетрадки.

От самото начало на работата ми като дула при смърт следвах ритуала да записвам последните думи на клиентите си. Бях забелязала, че те изпитват нужда да кажат нещо съществено в миговете преди смъртта, сякаш осъзнаваха, че това е последната им възможност да оставят следа. Думите им влизаха в три категории: неща, които биха желали да са направили по различен начин; неща, които са научили в живота си; и дълго спотаявани тайни. Колекционирах последните им думи с чувството, че изпълнявам свещен дълг – особено когато в стаята бяхме само аз и умиращи-

ят. На потъналите в скръб близки не им идва на ум да запишат каквото и да е, аз обаче го правя, потискайки емоциите си.

Оставих чая, изправих се на пръсти и взех ПРИЗНАНИЯ. Отдавна не я бях отваряла, тъй като напоследък всички напускаха света със съжаления.

Настаних се на дивана, разгърнах подвързаната с кожа тетрадка и написах с ясен почерк името, адреса, датата и последните думи на Гийермо. Признанието му ме изненада, защото чувствах, че вече си отива, и ми се стори, че дори не е в съзнание. Ала очите му изведнъж се отвориха и той хвана лакътя ми леко и ненастоятелно, сякаш беше тръгнал да излиза и беше поспрял на прага, за да ми каже нещо, което бе забравил.

– Когато бях на единайсет, неволно причиних смъртта на хамстера на сестричката ми – зашепна Гийермо. – За да я ядосам, оставих вратичката на клетката отворена и хамстерът изчезна. След три дни го намерихме заклещен между възглавниците на дивана.

Щом изрече признанието, тялото му се отпусна в неземна безтегловност, все едно се носеше по гръб в басейн, и само след миг издъхна.

***

Домашните ми любимци се настаниха до мен, докато мисълта за хамстера не излизаше от главата ми. Джордж – пълничкият булдог, който намерих преди шест години да се рови в изхвърлените около уличните кофи кенчета, опря влажната си брадичка на коляното ми, а шарените котенца Лайънъл и Лола не спираха да описват гальовни осморки около глезените ми, като докосването на копринената им козинка ме успокояваше. Те бяха братче и сестриче и ги бях спасила от един кашон, оставен пред църквата на Кармин Стрийт.

Не исках да се замислям дали хамстерът бе страдал. Тези животинки са крехки и вероятно не се беше мъчил дълго, но горкият Гийермо беше носил тази вина цели петдесет години.

Погледнах телефона върху избелелия подлакътник на дивана. С изключение на автоматичните обаждания за застраховки на

коли и фалшивите проверки от данъчните служби, телефонът ми звънеше само когато ме търсеха по работа. Общуването винаги ме е затруднявало. Ако си самотно, отгледано от интровертния си дядо дете, много бързо се научаваш да се задоволяваш със собствената си компания. Не че бях против приятелството, но когато не се сближаваш с никого, не го и губиш, нали? А аз бях загубила достатъчно хора.

Понякога се питах как стигнах дотук – бях на трийсет и шест и целият ми живот се въртеше около последните мигове на умиращите ми клиенти.

Вдишах бергамотовото ухание на чая, затворих очи и за пръв път след последните няколко напрегнати седмици се отпуснах. Непрестанното потискане на емоции е изтощително, ала съществено за работата ми. Най-важното бе да запазя спокойствие и присъствие на духа дори когато клиентите ми се страхуваха, паникьосваха и не знаеха как да се справят.

Почувствах се по-спокойна и се облегнах на възглавниците. Позволих на тежестта на тъгата да легне върху гърдите ми и познатият до болка блян зае мястото си в сърцето ми.

Има причина да знам, че този град е пълен със самотни мъже и жени.

Аз съм една от тях.